

4. Кравчук М.В. Правові основи будівництва Національних Збройних Сил України в 1914-1993 рр. (Орг-я. структура, штати): Історико-правове дослідження. – Івано-Франківськ, Коломия: Плай, Вік. – 1997. – 292 с.

5. Кравчук М.В. Українські Січові Стрільці / М.В. Кравчук. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1998.– 40 с.

6. Лазарович, М. Українські січові стрільці у фронтових умовах другої половини 1914 - початку 1915 року / М. Лазарович, Н. Лазарович // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – Тернопіль : ТНЕУ, 2014. – Вип. 19, ч. 1. – С. 225-236.

7. Шишкевич М. С. Альманах “Русалка дністровая” 1837 р. / М. С. Шишкевич, Я. Ф. Головацький, І. М. Вигилевич. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://1576.ua/books/3063>

Фрицький О.В.

студент I курсу

юридичного факультету

Тернопільського національного

економічного університету

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доктор права

Українського вільного університету, завідувач кафедри

теорії та історії держави і права ТНЕУ

Кравчук М.В.

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Постановка проблеми. Здійснення державного будівництва у Західноукраїнській Народній Республіці відіграло ключову роль на формування державотворчих ідей та традицій українців у ХХ столітті. Враховуючи легітимність створення державного апарата ЗУНР, становлення та функціонування органів державної влади ЗУНР суттєво вплинуло на формування в свідомості українців ідей про відновлення національної держави. Більш того, розроблені та прийняті нормативно-правові акти Західноукраїнської Народної Республіки встановили фактично законодавчу основу для майбутнього відновлення української державності.

Фундаментальну роль у здійсненні державного будівництва та правотворчої діяльності ЗУНР відіграли міжнародні відносини, оскільки визнання Західноукраїнської Народної Республіки самостійною державою було предметом міжнародних конференцій, договорів та численних переговорів, в тому числі і за участю представників ЗУНР.

За твердженням вчених «сам президент ЗУНР Є. Петрушевич був переконаний в успішному вирішенні проблеми державної самостійності Галичини за допомогою міжнародних чинників» [1, с. 293].

Аналіз останніх досліджень та публікацій: питання державного будівництва та міжнародних відносин ЗУНР було предметом дослідження вітчизняних вчених, серед яких праці В. Ю. Білоусова,

І.Й. Бойка, О.А. Вівчаренка, Д. С. Гринько, М. І. Заріцької, М.В. Іванова, М. М. Кобилецького, М. В. Кравчука, В.С. Кульчицького, М. Р. Литвина, І. М. Луцького, І.Н. Панича, Я. В. Савочки, Б. Й. Тищика та інших.

Разом з тим, слід відзначити, що зовнішньополітична діяльність Західноукраїнської Народної Республіки дослідниками розкрита не комплексно, що зумовило актуальність дослідження.

Тому *метою даної статті* є висвітлення основних аспектів міжнародних відносин ЗУНР, їх правове закріплення.

Виклад основного матеріалу. Західноукраїнська Народна Республіка відіграла фундаментальну роль у підвищенні національної свідомості українців та формуванні в них ідей щодо державного будівництва України. Законотворча діяльність ЗУНР сприяла поширенню ідеї демократії серед українського суспільства, а також заклала основи конституційно-правових ідей та традицій, які в подальшому вплинули на формування основ українського конституціоналізму та принципів функціонування державного апарату.

Визначальною рисою системи права ЗУНР було формування його фундаментальних положень на базі звичаєвого права. Так, зокрема, як приклад слід зазначити, що 13 листопада 1918 року на засіданні Української Національної Ради був ухвалений «Тимчасовий Основний закон держави», який закріпив основні принципи державного ладу, внутрішньої та зовнішньої політики. Тимчасовий Основний закон складався з 5 артикулів [2]. Вказаний нормативно-правовий акт вперше на території ЗУНР встановив норми щодо міжнародної діяльності. Одночасно було визначено склад уряду – Державного секретаріату. Державний секретаріат закордонних справ очолив В. Панейко.

Вказаний урядовець відіграв надзвичайно важливу роль у розвитку зовнішньополітичної діяльності ЗУНР. Він був першим, хто розпочав процес визнання Західноукраїнської Народної Республіки на міжнародній арені як самостійної держави. При цьому, слід зазначити, що виходячи з юридичного підґрунття такі прагнення В. Панейка були визнанні цілком обґрунтованими.

Розв'язуючи внутрішні питання державного будівництва, уряд ЗУНР надавав виняткового значення зовнішньополітичній діяльності. Вона зводилася до двох основних напрямів: 1) відносини з Наддніпрянською Українською Народною Республікою; 2) визнання ЗУНР іншими державами, передусім Антантою [3, с. 118].

Однак, прагнення «польської політичної верхівки» радикально вирішити свої «далекосяжні наміри» щодо земель Східної Галичини перотворилися у жорстокий польсько-український конфлікт, військову агресію поляків, Польсько-українську війну. Тому політичний провід ЗУНР у зовнішньополітичній сфері прагнув вирішити два головні завдання: «По-перше, домогтися від країн Антанти розв'язання східногалицької проблеми на засадах визнання права націй на самовизначення; по-друге, галицька дипломатія намагалася

перешкодити урядові Польщі здійснити інкорпорацію українських земель у склад Другої Речі Посполитої» [1, с. 292]. Крім того, треба підкреслити, що «все внутрішньополітичне життя ЗУНР було підпорядковане саме цим завданням».

За оцінкою дослідників державникам ЗУНР вдалося у складних соціально-політичних умовах, під час ведення бойових дій, за короткий час сформувати державно-адміністративний апарат і максимально його мобілізувати на вирішення нагальних суспільних потреб і запровадити своєрідний правовий порядок, шляхом прийняття Тимчасового основного закону та інших нормативно-правових актів, а найголовніше створити боєздатне, модерне військове формування Українську Галицьку Армію [4, с. 41].

Аналіз тих подій підтвердив, що «першим відчутним здобутком зовнішньої політики ЗУНР був Акт злуки з Українською Народною Республікою. 22 січня 1919 року Трудовий конгрес прийняв декларацію «До народів усього світу», де повідомив про утворення самостійної єдиної і неподільної УНР, проти якої виступили Польща, Румунія, радянська Росія [1, с. 292].

Визнанню ЗУНР як самостійної держави на міжнародній арені також сприяло встановлення дипломатичних відносини з Австрією, Німеччиною, Чехословаччиною, Угорщиною, Югославією, Італією, Ватиканом, США, Канадою, Бразилією. Однак реальне завдання полягало у визнанні ЗУНР на Паризькій мирній конференції, що мала вирішальний вплив на формування кордонів Європи після Першої світової війни і на якій домінували, передусім, інтереси Великобританії та Франції [5]. Міжнародно-правове становище ЗУНР ускладнювалося тим, що Австрія за Сен-Жерменським договором усі свої права на Галичину передала Раді країн Антанти.

Але на міжнародне визнання української держави шансів не було: по-перше, ні УНР, ні ЗУНР не були серед 27 країн-учасниць конференції; по-друге, перешкоджав сепаратистський мир УНР з Німеччиною та іними країнами Троїстого союзу; по-третє, на невизначеність східногалицької проблеми впливало те, що країни Антанти розглядали Польщу як засіб боротьби з радянською Росією тощо [1, с. 293].

Східно-галицьке питання ще більше загострилося після підписання С. Петлюрою з поляками Варшавського договору в квітні 1920 р. Замість визначення права на незалежність України Польща отримала Східну Галичину, Західну Волинь, Холмщину, Підляшшя і Полісся. О. Назарук зазначив, що Варшавський договір в Галичині був сприйнятий як трагедія, бо перекреслював боротьбу галичан за незалежність [6, с. 87].

За твердженням дослідників «політика урядів західних країн у східно-галицькій проблемі значною мірою зумовлювалося франко-англійським протистоянням: по-перше, за економічні інтереси в нафтовій промисловості Східної Галичини; по-друге, побоюванням посилення впливу Франції в Центральній-Східній Європі. Тому уряд Великобританії

не поділяв планів щодо створення «Великої Польщі» і таким чином сприяв прагненню західноукраїнського населення до незалежності», що і сприяло зовнішньополітичній діяльності ЗУНР [1, с. 303].

Ключове значення для вирішення питання щодо міжнародно-правового статусу Західноукраїнської Народної Республіки мала відіграти Ризька мирна конференція. Значимість міжнародних дипломатично-правових відносин ЗУНР важко переоцінити. Заява радянського керівництва про визнання права націй на самовизначення вселяло надії в урядових колах ЗУНР. Але нажалі питання Східної Галичини не стали предметом окремого обговорення [1, с. 307].

Після проголошення незалежності ЗУНР, як зазначив М. Кобилецький, використання старого австрійського законодавства як власного законодавства стало однією з гарантій забезпечення стабільності в державі, векторності її європейського розвитку, оскільки ліквідація старого законодавства і відсутність нового могли призвести до правового нігілізму та анархії в державі [7, с. 12].

На думку вітчизняних вчених «різноманітна й багатовекторна зовнішньополітична діяльність уряду ЗУНР, при підтримці широких мас галичан активізувала проблему західноукраїнської державності на міжнародній арені» [1, с. 319].

Однак, надмірне сподівання більшості політичного проводу Галичини на доброзичливе відношення і справедливе рішення урядів країн Антанти призвело до втрати власної держави, адже «створення західноукраїнської держави не входило в егоїстичні плани великих держав тодішньої Європи» [1, с. 319].

Висновки. Таким чином, можна констатувати, що міжнародні відносини ЗУНР відіграли фундаментальну роль у орієнтації нормативно-правових актів вказаної держави на міжнародні стандарти. При цьому, відзначимо, що в силу воєнно-політичної ситуації законодавча діяльність ЗУНР була фактично обмежена формуванням публічно-правового законодавства, а саме – конституційного, земельного та військового. У свою чергу, приватні правовідносини регулювалися австрійським законодавством.

Національно-визвольні змагання 1917-1921 рр. зазнали поразки. Західноукраїнська Народна Республіка не змогла утвердитися на міжнародній арені. Можна констатувати, що міжнародні відносини ЗУНР зароджувалися у вкрай несприятливий період світової геополітики, оскільки на той час сусідні держави вчиняли воєнно-агресивні дії у відношенні до західноукраїнських земель, а держави Антанти та США демонстрували відверту неприхильність до ЗУНР. Крім цього, більшовицька Росія зовсім не визнавала існування самостійної Західноукраїнської Народної Республіки й активно на дипломатичному рівні унеможлиблювала таке визнання вказаної держави на міжнародній арені.

Слабкість українського національно-визвольного руху негативно

вплинуло на спроби завдяки міжнародним зносинам сформувати із ЗУНР самостійного суб'єкта міжнародно-правових відносин. Однак, відзначимо, що за досить короткий час Державний Секретаріат закордонних справ ЗУНР домігся встановлення тісних міжнародних відносин із більшістю західноєвропейських держав, а також із головними державами Північної та Південної Америки. Чим підтвердив сильні прагнення до самовизначення і державницькі традиції українців.

Список використаних джерел

1. ЗУНР, 1918-1923: Ілюстрована історія. – Львів – Івано-Франківськ: Манускрипт, 2008. – 524 с.
2. Тимчасовий основний закон про державну самостійність українських земель бувшої австро-угорської монархії, ухвалений Українською Національною Радою на засіданню 13 листопада 1918. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1013.23>
3. Дещинський Л. Є. Міжнародні відносини України: історія і сучасність: Навч. посібник / Л. Є. Дещинський, А. В. Панюк. – Львів: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2001. – 424 с.
4. Кравчук М. В. Організаційно-правові засади військового будівництва Західноукраїнської Народної Республіки // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. Науковий часопис. – 2003.– № 3-4 (7-8). – С. 34-41.
5. Дипломатична діяльність ЗУНР // Україна у міжнародних відносинах ХХ століття. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.if.ua/book/10/1036.html>
6. Назарук О. Галичина й Велика Україна: Трактат, присвячений українським жінкам й військовим. – Львів: Накладом «Нової Зорі». – 1936. – 156 с.
7. Кобилецький М. М. Утворення ЗУНР, її державний механізм та діяльність (1918-1923 рр.): автореф. дис. к.ю.н. спец. 12.00.01 – «Теорія та історія держави і права, історія політичних і правових учень» / М. М. Кобилецький. – Львів: Львівський держ. ун-т ім. І. Франка, 1998. – 22 с.

Чурик М.В.

студентка I курсу

юридичного факультету

Тернопільського національного

економічного університету

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доктор права

Українського вільного університету,

завідувач кафедри теорії та історії

держави і права THEU

Кравчук М. В.

ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ 1917-1921 РОКІВ

Актуальність теми дослідження. Неможливо повною мірою зрозуміти і досягнути розвиток правової системи нашої держави та сучасного суспільства без вивчення історичних передумов їх становлення. Правовідносини, правова система, правові акти, правова